

POLITECHNIKA WROCŁAWSKA
WYDZIAŁ PODSTAWOWYCH PROBLEMÓW TECHNIKI

Praca inżynierska

**Rozwój mobilnej aplikacji do rozpoznawania
języka migowego z wykorzystaniem
transformerów**

Development of mobile application for sign language recognition
using transformers

Autor: Maciej Grzesik asda asds

Opiekun: Prof. uczelni dr hab. Sebastian Kraszewski

Wrocław 2024

Moim ...

Spis treści

1	Wprowadzenie	7
1.1	Motywacja	7
1.2	Cel	8
1.3	Zakres	8
2	Teoria	9
2.1	Architektura	10
2.2	Zasada działania	12
2.2.1	Scaled dot-product	13
2.2.2	Multi-Head Attention	13
	Bibliografia	15

Rozdział 1

Wprowadzenie

1.1 Motywacja

Wykluczenie społeczne osób głuchoniemych stanowi poważny problem w społeczeństwie, wynikający z braku możliwości komunikacji werbalnej w sferze publicznej. Uszkodzenie słuchu, szczególnie w życiu codziennym, powoduje trudności w komunikacji z otoczeniem, które opiera się na konwencjonalnej mowie. Rodzi to problem z możliwością partycypacji w prostych aktywnościach poczynając od uczestniczenia w życiu społecznym do m.in. jakości otrzymywanych usług medycznych.

Należy zaznaczyć, iż znajomość języka migowego wśród ludzi zdrowych ogranicza się do sytuacji w których osoby im bliskie są dotknięte problemem uszkodzonego słuchu. Język ten, będący podstawową formą komunikacji dla osób głuchoniemych nie jest szeroko nauczany a jego znajomość często wymaga zaangażowania się w dodatkowe kursy tudzież szkolenia, nierzadko płatne.

Na podstawie badań Pauliny Malczewskiej wynika, że aż 90% ankietowanych głuchoniemych doświadcza alienacji oraz dyskryminacji ze strony słyszących [1]. Zjawiska te niezaprzeczalnie przyczyniają się do przewlekłego obniżenia nastroju, lęku przed byciem postrzeganym przez społeczeństwo oraz ogólnym spadkiem poczucia własnej wartości i samooceny. Te aspekty stawiają solidny grunt pod rozwój chorób psychicznych tj. depresja, epizody nastroju depresyjnego, zaburzenia adaptacyjne czy fobii społecznej co potwierdzają poszczególne wytyczne diagnostyczne zawarte w DSM-5 [2].

Istotnym jest zaadresowanie tego problemu za pomocą aplikacji wspierającej osoby głuchonieme. Nie tylko ułatwi to komunikację, ale także przyczyni się do zwiększenia inkluzyjności społecznej, zapewniając równe szanse i redukując poziom dyskryminacji.

1.2 Cel

Głównym celem pracy jest stworzenie algorytmu opartego na transoformerach czyli na architekturze głębokiego uczenia maszynowego, którego zadaniem będzie klasyfikacja znaków języka migowego. Istotnym jest zasięgnięcie do rozwiązań opartych na uczeniu maszynowym gdyż rozwiązania oparte na algorytmice nie sprawdzają się w przypadkach dotyczących widzenia komputerowego, które jest znaczącym elementem tej pracy. [elaborate on this] Umożliwi to tłumaczenie języka migowego na tekst w czasie rzeczywistym, co ułatwi komunikację osobom głuchoniemym.

Sam algorytm zaimplementowany zostanie w aplikacji mobilnej docelowo dedykowanej na smartfony z systemem operacyjnym Android oraz iOS. Możliwe jest to dzięki wykorzystaniu środowiska Flutter, które pozwala na tworzenie oprogramowania opartego o język Dart, a następnie na kompilowanie kodu przy wykorzystaniu natywnych narzędzi kompilacyjnych (Android Studio dla systemu Android; Xcode dla systemu iOS).

1.3 Zakres

W ramach pracy inżynierskiej zaprojektowany zostanie przyjazny interfejs użytkownika, który umożliwi proste korzystanie z aplikacji zarówno przez osoby głuche, jak i słyszące. Wykorzystanie środowiska Flutter pozwoli na implementację interaktywnego interfejsu użytkownika przy wykorzystaniu wbudowanych funkcjonalności oraz zewnętrznych modułów utrzymywanych przez społeczność programistów. Dodatkowo zostanie wyeliminowana potrzeba pisania kodu w natywnym dla danego środowiska języku, co zapewnia aplikacji możliwość działania na różnych mobilnych systemach operacyjnych.

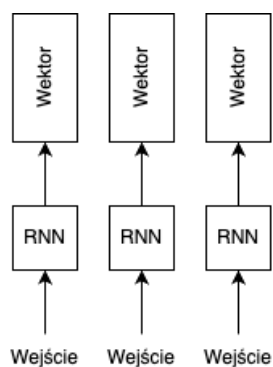
Zaimplementowany zostanie również model mający na celu klasyfikowanie odpowiednich filmów wideo do odpowiadającego im tekstu. W tym etapie projektu zostaną zastosowane odpowiednie algorytmy, które umożliwią skuteczne uczenie modelu na podstawie zebranych danych dotyczących gestów języka migowego. Następnie za pomocą odpowiednio napisanego potoku dane zostaną przesłane do modelu tym samym zaczynając proces uczenia. Proces ten będzie obejmował zarówno fazę wstępną, w której model będzie dostosowywany do charakterystyki danych, jak i fazę walidacji, w której oceni się jego dokładność i zdolność do generalizacji gestów języka migowego. Istotnym jest również przeprowadzenie testów funkcjonalności modelu w warunkach rzeczywistych aby potwierdzić jego poprawne działanie lub wprowadzanie ewentualnych poprawek. Tak skonstruowany i wyuczony model następnie zostanie zkonwertowany do odpowiedniego formatu który następnie zostanie zintegrowany z aplikacją mobilną.

Rozdział 2

Teoria

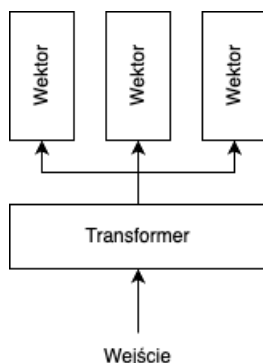
Kluczowym aspektem pracy, na której bazuje duża część funkcjonalności jest model uczenia maszynowego oparty na architekturze transformerów. Przy ich pomocy aplikacja będzie w stanie rozpoznawać znaki języka migowego w czasie rzeczywistym. Transformery stanowią szczególną część szeroko pojętej dziedziny uczenia maszynowego, znajdują one zastosowanie w przetwarzaniu języka naturalnego, wizji komputerowej, ale także w audio i przetwarzaniu multimedialnym. W odróżnieniu od poprzednio stosowanych modeli uczenia maszynowego opierających się na podejściu rekurencyjnym i mechanizmie uwagi, naukowcy pracujący dla firmy Google zaproponowali rozwiązanie wykorzystujące jedynie mechanizm uwagi. Wyzbycie się rekurencyjności z w procesie uczenia przyczyniło się do zwiększenia równoległości, skutkiem czego jest znaczne przyspieszenie czasu uczenia modelu przy zachowaniu wysokiej precyzji [3].

Istotnym elementem, który różnicuje transformery od rekurencyjnych modeli uczenia maszynowego jest mechanizm uwagi. W tradycyjnych modelach rekurencyjnych sieci neuronowych (RNN) dane przetwarzane są sekwencyjnie tzn., że są analizowane krok po kroku (patrz 2.1) [4] co skutkuje ograniczeniami m.in. w równoległości przetwarzaniu danych.

Rysunek 2.1: Przepływ informacji wejściowych w rekurencyjnych sieciach neuronowych

Rozwiązania inżynierskie wykorzystane w transformerach pozwalają modelom na przetwarzanie wszystkich elementów sekwencji jednocześnie (patrz 2.2).

Rysunek 2.2: Przepływ informacji wejściowych w transformerach

W praktyce oznacza to, że uczenie transformerów przebiega w określonej stałej ilości $O(1)$ sekwencyjnie wykonywanych operacji, modele RNN wymagają natomiast $O(n)$ sekwencyjnie wykonywanych operacji co sprawia, że są mniej wydajne przy dłuższych sekwencjach.

2.1 Architektura

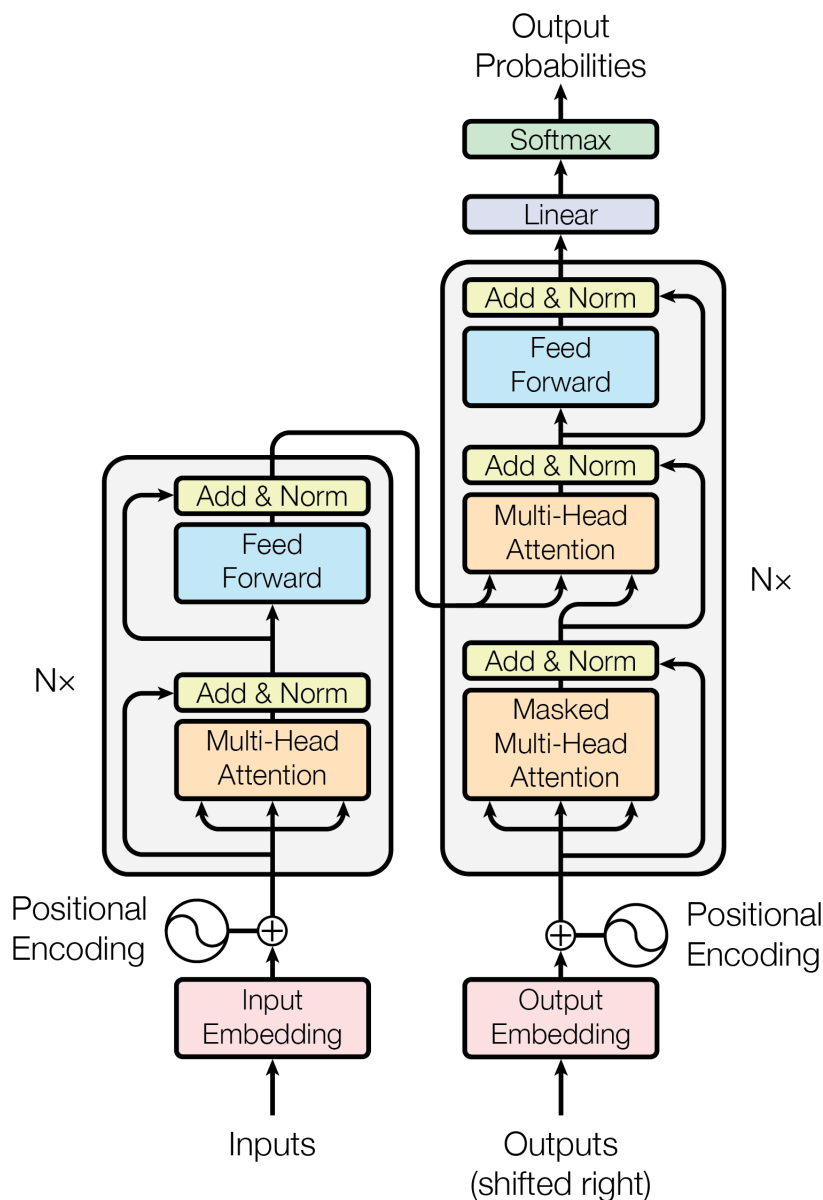
Na architekturę transformera składają się dwa głównie bloki: koder oraz dekodek, natomiast najpierw należy zwrócić uwagę na warstwę zwaną embedding layer. Warstwa ta zamienia dane wejściowe (słowa, obrazy) na ich reprezentacje w postaci wektorów. Zazwyczaj reprezentacja jest wektorem o wartości rzeczywistej, który koduje znaczenie słowa w taki sposób, że oczekuje się, że słowa znajdujące się bliżej w przestrzeni wektorowej będą miały podobne znaczenie [5]. Osadzanie słów można uzyskać za pomocą modelowania języka i technik uczenia się cech, w których słowa lub frazy ze słownictwa są mapowane na wektory liczb rzeczywistych. W przypadku modeli Vision Transformer (ViT) proces osadzania obrazów wygląda inaczej niż w przypadku osadzania słów. Obrazy są dzielone na małe, prostokątne fragmenty (patches), które następnie przekształcane są na wektory. Zatem zamiast słów przetwarzane są fragmenty obrazów które dodatkowo mają przypisaną pozycję co pozwala modelowi rozróżnić położenie każdego fragmentu [6].

Koder składa się z warstwy embedding layer oraz kodowania pozycyjnego, po których następuje wiele warstw kodera. Jego głównym zadaniem jest przekształcanie wejściowych tokenów w kontekstowe reprezentacje. W przeciwieństwie do wcześniejszych modeli, które przetwarzały tokeny niezależnie, koder w transformerze przechwytyuje kontekst każdego tokena w odniesieniu do całej sekwencji.

Ponieważ transformery nie mają mechanizmu rekurencji, takiego jak RNN, używają kodowania pozycyjnego dodanego do warstwy osadzeń w celu dostarczenia informacji o pozycji każdego tokena w sekwencji. Każda z warstw kodera składa się z dwóch głównych komponentów: mechanizmu samo-uwagi i sieci neuronowej typu feed-forward. Koder pobiera dane wejściowe jako sekwencję wektorów wejściowych, stosuje mechanizm samouwagi aby utworzyć pośrednią sekwencję wektorów, a następnie stosuje warstwę sprzężenia zwrotnego dla każdego wektora indywidualnie. Warstwy kodera są ułożone w stos. Pierwsza warstwa kodera pobiera sekwencję wektorów wejściowych z warstwy osadzania, tworząc sekwencję wektorów. Ta sekwencja wektorów jest przetwarzana przez drugi koder i tak dalej. Dane wyjściowe z ostatniej warstwy kodera są następnie wykorzystywane przez dekoder.

Dekoder podobnie do kodera, składa się z warstwy embedding layer oraz kodowania pozycyjnego, po której następuje wiele warstw dekodera. Rola dekodera opiera się na tworzeniu sekwencji tekstowych. Każdy dekodek składa się z trzech głównych elementów: maskowanego mechanizmu samo-uwagi, mechanizmu uwagi krzyżowej i sieci neuronowej typu feed-forward. Dekoder działa w podobny sposób jak koder, ale wstawiony jest dodatkowy mechanizm uwagi, który zamiast tego czerpie istotne informacje z kodowań generowanych przez kodery. Mechanizm ten można również nazwać uwagą kodera-dekodera. Podobnie jak pierwszy koder, pierwszy dekodek pobiera informacje pozycyjne i osadzenia sekwencji wyjściowej jako dane wejściowe, a nie kodowania. Transformer nie może wykorzystywać bieżącego lub przyszłego wyjścia do przewidywania wyjścia, więc sekwencja wyjściowa musi być częściowo zamaskowana, aby zapobiec temu odwrotnemu przepływowi informacji. W przypadku dekodowania, uwaga all-to-all jest nieodpowiednia, ponieważ token nie może zwracać uwagi na tokeny, które nie zostały jeszcze wygenerowane. W ten sposób moduł samo-uwagi w dekodrze jest przyczynowo maskowany. W przeciwieństwie do tego, mechanizm uwagi krzyżowej zwraca uwagę na wektory wyjściowe kodera, które są obliczane przed rozpoczęciem dekodowania przez dekoder. W związku z tym nie ma potrzeby maskowania w mechanizmie uwagi krzyżowej.

Poszczególne bloki architektury wraz z przepływem informacji w modelu zostały zaprezentowane na schemacie 2.3 [3].

Rysunek 2.3: Schemat blokowy architektury transformera

2.2 Zasada działania

Działanie transformera opiera się na mechanizmie tzw. self-attention oraz na warstwie kodującej i warstwie dekodującej. W ramach mechanizmu self-attention wykonywane są dwie główne operacje zwane scaled dot-product attention oraz multi-head attention.

2.2.1 Scaled dot-product

Scaled dot-product attention to działanie polegające na obliczeniu wag dla poszczególnych wartości, tym samym określa, jak bardzo dane fragmenty sekwencji są ze sobą powiązane. Sekwencja wejściowa jest dzielona odpowiednio na wektory K (klucze), Q (zapytania) o długości d_k i V (wartości) o długości d_v . Następnie wykonuje się iloczyn skalarny pomiędzy kluczami i zapytaniami, który dzieli się przez pierwiastek z d_k . Na koniec obliczana jest funkcja softmax w celu obliczenia wag. W praktyce macierz wyników obliczana jest na macierzach kluczy, wartości i zapytań jak pokazano we wzorze 2.1.

$$\text{Attention}(Q, K, V) = \text{softmax} \left(\frac{QK^T}{\sqrt{d_k}} \right) V \quad (2.1)$$

Jak podkreślają autorzy, czynnik $\frac{1}{\sqrt{d_k}}$ przyczynia się do zwiększenia szybkości i jest bardziej efektywny pod względem wykorzystania pamięci, ze względu na możliwość wykorzystania zoptymalizowanych algorytmów wykonujących obliczenia na macierzach. Rozwiązanie to zostało zaproponowane w kontrze do istniejącej już funkcji uwagi zwanej additive attention.

2.2.2 Multi-Head Attention

Proces ten polega na liniowej projekcji zapytań, kluczy i wartości h razy. Każdy z poszczególnych elementów jest rzutowany na mniejsze przestrzenie za pomocą h różnych, uczonych projekcji liniowych, dzięki czemu uzyskuje się wymiar d_k dla kluczy i zapytań oraz d_v dla wartości. Następnie dla każdej z tych zredukowanych projekcji równolegle wykonywana jest funkcja uwagi co skutkuje uzyskaniem na wyjściu wektora o wymiarze d_v . Po zakończeniu obliczeń przez poszczególne głowy ich wyniki łączone są w jeden wektor co zostało pokazane we wzorze 2.2.

$$\text{MultiHead}(Q, K, V) = \text{Concat}(\text{head}_1, \dots, \text{head}_h) W^O \quad (2.2)$$

Takie podejście sprawia, że model w procesie uczenia jest w stanie jednocześnie analizować informacje z różnych podprzestrzeni reprezentacji przy zachowaniu podobnego kosztu obliczeniowego, jak w przypadku pojedynczej uwagi.

Bibliografia

- [1] P. Malczewska. Izolacja społeczna osób z uszkodzonym słuchem jako wspólny obszar badań pedagogiki i antropologii. *Pedagogika a etnologia i antropologia kulturowa. Wspólne obszary badań*, page 128, 2011. [7](#)
- [2] American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5®)*. American Psychiatric Publishing, 2013. [7](#)
- [3] Ashish Vaswani, Noam Shazeer, Niki Parmar, Jakob Uszkoreit, Llion Jones, Aidan N. Gomez, Lukasz Kaiser, and Illia Polosukhin. Attention is all you need, 2023. [9](#), [12](#)
- [4] M. Mamczur. Czym jest i jak działa transformer sieć neuronowa?, March 2020. Dostęp: 23 maj 2024. [9](#)
- [5] Daniel Jurafsky and James H. Martin. *Speech and Language Processing: An Introduction to Natural Language Processing, Computational Linguistics, and Speech Recognition with Language Models*. 2024. Online manuscript released August 20, 2024. [10](#)
- [6] Alexey Dosovitskiy, Lucas Beyer, Alexander Kolesnikov, Dirk Weissenborn, Xiaohua Zhai, Thomas Unterthiner, Mostafa Dehghani, Matthias Minderer, Georg Heigold, Sylvain Gelly, Jakob Uszkoreit, and Neil Houlsby. An image is worth 16x16 words: Transformers for image recognition at scale. *CoRR*, abs/2010.11929, 2020. [10](#)